

תנא, שלא נשנית סתם משנה כרבי מאיר. ואילו הכא סתם לן תנא כרבי מאיר.

ושאל אותו רב אבא: ממאי מאיזה משנה למדת כן, אילימא את תאמר, מהא דתנן ששנינו במשנתנו במסכת גדה:

”כל הראוי לדון דיני נפשות — ראוי לדון דיני ממונות והנך רוצה לפרשה: כל מי שאינו חשוד לעבירה לדון דיני נפשות אינו חשוד לדיני ממונות, והנך רוצה לדייק:

מני משנתו של מי היא, אילימא רבי יוסי היא, אי אפשר לומר כן, דהא איכא הרי יש עד זומם דממונן ששיקר בעדות ממונן. שרבי יוסי סובר דכשר לדיני נפשות, ופסול לדיני

ואילו השני העיד על אותו אחד: קמאי דידי, בפני גנב [בפעם אחרת, דבר אחר], קתא דבורטיא, בית יד של רומת.

כז-ב

אמר ליה רב אבא בר יעקב לבר חמא: מאי דעתך, מה הנך סובר? לכאורה, כרבי מאיר, הסובר שהחשוד לדיני ממונות חשוד לדיני נפשות, ולכן הבאת עדים לפסול את עד הרציחה.⁽¹⁴⁾ אבל הלא כאשר חולקים רבי מאיר ורבי יוסי, הלכה כרבי יוסי. ורבי יוסי הא אמר, הוזהר ברדיני ממונות כשר לדיני נפשות. והוא עד כשר להעיד עליך דיני נפשות.

אמר ליה רב פפי לרבי אבא בר יעקב: הני מילי, כלל זה אמור, רק היכא דלא סתם לן

הגמרא בכורות דף לה ב לו א ותוס' ד"ה אימר] דלרבי מאיר, מלבד הגזירת הכתוב: "אל תשת ירך ... עד חמס" הריהו גם חשוד שיעיד עדות שקר, שהרי רבי מאיר סובר: החשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה כולה,⁽¹⁵⁾ [ומה שרבי מאיר חולק עם רבי יוסי בעד זומם, הוא לאו דוקא, והוא הדין בסתם רשע דחמס]. ואילו רבי יוסי יכול לסבור שפסול רק מגזירת הכתוב.

ולכן, כיון שריש גלותא לא רצה להענישו בדין תורה, ולא היה צריך שיהיה עד כשר, אלא רצה לברר אמיתות הדבר אם רצח אם לא, ולכן, לפי רבי מאיר שהוא חשוד לשקר יכול לפטור את בר חמא, ואילו לרבי יוסי, חייב.

אבל — ממשיך הנודע ביהודה — עדיין קשה, דמסקנת הגמרא היא, דהמשנה במסכת ראש השנה היא כרבי מאיר, ולא כרבי יוסי, ולמה אינה כרבי יוסי, הרי שם מדובר במשחק בקוביא וכו', ובאלו שהם רשעים דחמס גם רבי יוסי סובר שפסולים, ולמה אמרו שאינה כרבי יוסי. ועיין שם בנודע ביהודה שמאריך.

והר"ן חולק על רש"י, וסובר, שלדין "בית מכין ועונשין שלא מן התורה" צריכין דיינין גדולים ומומחזין יותר מדין תורה. ובודאי שבבבל לא עשו כן.

ומפרש בשם רבינו דוד, שריש גלותא עשה כן מכח סמכותו ממלך בבל "שדין המלכות לבער אנשי הרעות".

14. הקשו ה"תורת חיים" וה"מנחת חינוך" (מצוה לז): הלא אם העידו עליו שגנב, הריהו רשע דחמס, שגם רבי יוסי פוסלו, דעד כאן לא הכשיר רבי יוסי, אלא בעד זומם דלא עשה כן עבור ממונן, [כמו שמוכיח המנחת חינוך עיין בהערה ט] אבל ברשע דחמס — לכולי עלמא פסול.

ושני המאורות הגדולים לא תירצו.

ובנודע ביהודה ("א אבן העזר סימן נ"ז) מביא קושיא זו, ומתריך שאף שכולי עלמא סוברים שרשע דחמס פסול מן התורה, מכל מקום חילוק יש בין רבי מאיר לרבי יוסי, [על פי

ממונות, ואינו סובר ש"כל הכשר לנפשות כשר לממונות".

אלא הוכרחת לומר, האם לאו רבי מאיר היא שאמר החשוד לממון חשוד לנפשות, לכן — לדעתו — אין מי שכשר לנפשות שפסול לממון.

ומשנה זו היא שסתמה דבריה כרבי מאיר.

על כך יש להקשות —

ממאי? מנין לך שכוונת המשנה היא לחשודין ועבריינים, וכרבי מאיר, דילמא הרי יתכן לפרשה בפסולי יוחסין קאי. ופירוש המשנה הוא: כל האנשים המיוחסים [חברי הסנהדרין הדנין דיני נפשות צריכין להיות מנוקין מפסולי יוחסין — כגון גרים וממזרים כשם שצריכין להיות מנוקין בצדק] שהכשירום לדון דיני נפשות — כשרים לדון דיני ממונות.

ולא רק שיתכן לפרשה כן, אלא מוכרחים לפרשה בפסולי יוחסין.

דאי לא תימא הכי, שאם לא תאמר כן, איך תפרש את הסיפא שלאותה משנה.

דקתני בהמשך המשנה: יש מי שראוי לדון דיני ממונות, ואין הוא ראוי לדון דיני נפשות. ואם כדברך, שהמשנה מדברת בחשודין, איך תפרשנה? אמאי למה אינו ראוי לדון נפשות, במה נחשד? אם תאמר דאיתזב, שהזימו אותו בדיני נפשות, האם עליו אמרה המשנה שהוא "ראוי לדון דיני ממונות"?! הלא בודאי שפסול, ואפילו רבי יוסי מודה בכך.

אלא, סיפא של המשנה, בהכרח, בפסול יוחסין קאי, היא מדברת בגרים ועבדים,

שהם כשרים לדון דיני ממונות ופסולין לדיני נפשות. אם כן, הכא נמי, גם הרישא, בפסול יוחסין, קאי.

ולא זו המשנה שנשנית סתם כרבי מאיר — אמר רב פפי: אלא, הכא משנה אחרת היא, שקא סתם לן תנא כרבי מאיר.

דתנן ששינונו במשנתנו במסכת ראש השנה [לגבי עדים שמעידין שראו את החדש]: אלו הן הפסולין לעדות: המשחק בקוביא ומלוי בריבית ומפריחי יונים וסוחרו שביעית והעבדים שדינם כנשים הפסולים לעדות. זה הכלל: כל עדות שאין האשה כשרה לה כגון עדות ממון ונפשות וקידוש החודש — אף הן העבריינין אין כשרין לה".

מני משנתו של מי היא, אילימא משנתו של רבי יוסי היא, לא יתכן, שהרי והא איכא יש סתירה לכלל זה, שהרי לגבי עדות להעיד בדיני נפשות שאין האשה כשרה לה, והן העבריינין האלו: המשחק בקוביא וכו' כשרין לה לדעת רבי יוסי, שהרי לא נחשדו אלא לדיני ממונות, וכשרין להעיד עדות נפשות.

אלא הוכרחת לומר: האם לאו רבי מאיר היא, הסובר שעבריינין האלו שנחשדו לממונות פסולין לנפשות.

וכיון שסתם משנה נשנית אליבא דרבי מאיר, לכן הלכה כרבי מאיר. והכריע רב פפי לפסול את העד שהעיד שבר חמא רצח את הנפש.

וכשפטר והו קם בר חמא, נשקיה אכרעיה נשק לרגלי רב פפי על שהפך בזכותו, וקבליה לברגיה קיבל על עצמו לפטרו ממסי המלך דכולי שניה, לכל ימי חייו.

פרק זה בורר (המשך)

מתניתין

הקדמה

כז-ב אחרי ששינונו בתחילת הפרק במי שקבל עליו קרוב או פסול מה דינו, ובמשנה הקודמת נשנו הפסולין, מבארת המשנה את פסולי הקרובים, לדון ולהעיד.

קרובי משפחה פסולים להעיד לזכות ולחובת קרוביהם, וכן אם העדים קרובים זה לזה, הרי הם פסולים.

כללי פסולי קרובים

לשון הרמב"ם (פרק יג מהלכות עדות): "האחין זה עם זה... הרי הן ראשון בראשון, ובניהן זה עם זה – שני בשני. ובני בניהם זה עם זה – שלישי בשלישי.

ולעולם, שלישי בראשון – כשר, ואין צריך לומר שלישי בשני. אבל שני בשני, ואין צריך לומר שני בראשון – שניהם פסולים.

וכן הדין בנקבות. כיצד? שתי אחיות או אח ואחות... הרי הם ראשון בראשון. בניהם, בין זכרים בין נקבות – שני בשני. בני בניהם או בנות בנותיהם – שלישי בשלישי. כדרך שאתה מונה בזכרים: ראשון שני ושלישי, כך אתה מונה בנקבות.

כל אשה שאתה פסול לה, כך אתה פסול לבעלה, שהבעל כאשתו. וכל בעל שאתה פסול לו, כך אתה פסול לאשתו, שהאשה כבעלה."

הרי שלושת הכללים לפסולי קרובים, ואלו הן:

א. פסולי קרובים הם, מדרגת קרבה של שני בשני ומעלה. והמרוחקים מהם כשרים.

ב. כדרך שאתה מונה קרבה בזכרים, כך אתה מונה בנקבות.

ג. בעל כאשתו ואשה כבעלה

כללי המשנה – משנת רבי עקיבא

ד. המשנה מונה תשעה אבות של קרובים, ולכל אחד מהם שתי תולדות – בן וחתן, וביחד הם עשרים ושבעה קרובים [ועוד חורגין]. (טבלה א)

ה. במשנה לא נמנו אב ובן, כי פשוט שהם פסולים. וכן לא נמנו אב ובן בנו, ונחלקו בכך אמוראים (בבא בתרא קכח א). ההלכה שפסולים. ויש מפרשים שלכן לא נמנה בנו, כיון שחתנו – דהיינו חתן בנו כשר, (חידושי הר"ן).

ו. בתוך אלו שנמנו במשנה, ישנם ששה קרובים שנמנו פעמים. (טבלה ב).

ז. כל אלו המנויים במשנה, הן אלו הפסולין להעיד לי. והנכון, שהוא הדין שאני פסול להעיד להם. נמצא, שעל אלו המנויים במשנה יש להוסיף עוד כמה קרובין, שלא נשנו במפורש – ונקראין בלשון רש"י ותוס': "מכללא", כלומר, שהם נלמדים מ"כלל" אלו המנויים במשנה. (טבלה ג).

לאותה אשה המקשרת את הקרבה, כגון: בעל אחותו שיש לו בנים מאשה אחרת [שאינה אחותו] בניהם אינם פסולים, שהרי אינם קרובים, אלא קרובים לקרובים. (טבלה ד)

יא. כל הקרובים שקירבתם היא מחמת קשרי אישות, אם נפסקה האישות על יד גירושין או מיתה, חוזרים להיות כשרים (טבלה ה).

יב. כל מי שלא נמנה במשנתנו, לא במפורש ולא "מכללא" אינו פסול, [להוציא אב ובן].

ח. מה שנאמר במשנה "ובניהן וחתניהן", מוסב רק על התשעה "אבות". ואילו בני וחתני ה"תולדות", וכן בני וחתני ה"מכללא", יש מהם פסולים, אם דרגת קרבתם היא בהתאם לכללי הקרבה א"ג הנ"ל, ואם קירבתם אינה בהתאם לא"ג אינם פסולים.

ט. כשנדקדק בכל אחד מהקרובים המנויים במשנה, וכן באלו שנלמדו "מכללא", נוכח, שהם קרובים לפי כלל א"ג. דוק ותשכח.

י. כל הפסולים שקירבתם מחמת אישות, בניהם וחתניהם פסולים רק אם הם בנים

וזה לשון הרמב"ם (שם)

"זה שפסלה התורה עדות הקרובים, לא מפני שהן בחזקת אוהבין זה את זה, שהרי אינו מעיד לו – לא לטובתו ולא לרעתו, אלא גזירת הכתוב הוא".

ובעל אחות אביו, ובעל אחות אמו, ובעל אמו, וחמיו, וגיסו בעל אחות אשתו.

כל אלו פסולין, הן עצמם ובניהן וחתניהן. וכן חורגו בן אשתו, פסול. ורק הוא לבדו, ולא בנו וחתנו⁽¹⁾.

אמר רבי יוסף: משנה זו, היא משנת רבי עקיבא. ולפיה פסולין כל הקרובין המנויים למעלה.

ואלו הן הקרובין הפסולים להעיד ולדון: אחיו, ואחי אביו, ואחי אמו, ובעל אחותו,

שם. ואף חורג עצמו אין דעתו מתקרבת לו כל כך, ודיו שנעשה אצלו הבעל כאשתו להיות שניהם ראשון בראשון.

1. כתב המאירי: הטעם שחורגו לבדו, ולא בנו וחתנו, כי בנו של חורג ברוב הפעמים כבר נזדקן האישות, ובטל חנו, ואין קורבת הדעת מצויה

להעיד לו כיון שהנני ראוי ליורשו, במקרה ואין לו יורש אחר⁽²⁾.

עתה חוזרת המשנה לדברי התנא קמא — והיא משנת רבי עקיבא.

הקרובים פסולים רק אם היו קרובים בשעת

אבל משנה ראשונה שנשנתה בדורות שקדמו לרבי עקיבא, מנתה רק דודו אחי אביו, ובן דודו בן אחי אביו, וכל הקרובים מצד האב שראוי ליורשו. להוציא קרובי האם, כגון, אחי אמי מותר לו להעיד לי, היות ואינו ראוי לירש אותי. אבל לי אסור

התוס' מקשים על דברי רש"י, ומוכיחים שהקרובים שנשנו פעמיים, נשנו משום שיש בהם חידוש, עיין שם באריכות.

והם מתרצים כתירוץ הראשון של רש"י, דנקיט חורגו, כדי להשמיענו שהוא "לברו" פסול ולא בנו וחתנו.

ועל מה שרש"י דחווה לתירוץ זה, שגם אם נלמדנו מ"כללא" נדע שהוא לברו פסול, על כך מיישבים, שחורגו יש בו חידוש מיוחד, דסלקא דעתך שדינו כבנו ממש, ואכן ייפסלו בנו וחתנו, לכן משמיענו המשנה "חורגו לברו".

2. ביאור משנה ראשונה — שיטת רש"י

סדר הירושה הכתוב בתורה ומבואר בפרק יש נוחלין, ואכמ"ל, הוא: הקרוב קרוב קודם. לזרעו זכרים, כשאין זכרים — נקבות. ואם אין לו זרע כלל, עוברת הירושה לאביו, וממנו לזרעו, בנים קודמים לבנות, שהם אחי ואחות המת, ומהם לזרעם. ואם אין לאביו זרע, עוברת הירושה לאבי אביו, וממנו לזרעו, וכן הלאה עד יעקב אבינו.

סדר זה הוא רק לאביו ולאבי אביו. אבל לא לאמו ולאם אמו, אבל הבן יורש את אמו. נמצא, שאני ראוי לירש את אחי אמי, אם ימות בלי זרע, וגם אביו מת, ואין לו אחים, ואמי היא הירשת הקרובה אליו, וממנה — אם מתה — תעבור הירושה אלי.

אבל אחי אמי אינו ראוי לירש אותי. כי נחלתי תעבור לקרובי מצד אבי, או אבי אבי,

ומשמעות הלשון "חורגו", כתב בספר "מלאכת שלמה" [מחכם קדמון מתקופת הבית יוסף] על המשנה: פירש לי אדוני אבי רוח ה' תניחנו, דאהכי קרי בן אשתו מאיש אחר "חורגו", דסני ליה טובא [שונאו הרבה] וברעותיה בעי למיקטליה אי הוה מצי [וברצונו להורגו אם היה יכול], כמו "הורגו" בחלוף ה"א בחי"ת!

הקשה רש"י למה שנתה המשנה "חורגו", הרי אפשר ללומדו מ"כללא" דבעל אמו. (כלל ז ובטבלה ג).

ורוצה לתרץ, דבאה להשמיענו ש"חורגו" פסול "לברו", ואילו בנו וחתנו כשרים.

אבל תירוץ זה אינו מתקבל עליו, משום שאף אם נלמדנו מ"כללא", נדע שהוא "לברו" פסול, (כלל ח).

[התוס' מוכיחים כן, שאלו הקרובים הנלמדים מ"כללא", פסולים רק הם, ובניהם וחתניהם כשרים, מכך ש"בן אחיו" שהוא אחד מהפסולים הנלמדים מ"כללא", ובנו אינו פסול לאחי אבי אביו, דהיינו שלישי בראשון].

וחוזרת הקושיא למקומה למה נקטה המשנה "חורגו".

ומתירץ רש"י, שהמשנה נקטה גם אלו הקרובים שהיו נשמעים מ"כללא" (כלל ו ובטבלה ב).

רש"י ותוס' מאריכים להוכיח שבמשנה נמנו קרובים פעמיים, וישנן כמה גירסאות בתוס', עיין מהרש"ל ומהרש"א המאריכים, ועיין בחזון איש. עד כאן דברי רש"י.

העדות, דהיינו או בשעת ראיית המעשה או בשעת הגדת העדות לפני בית דין, אבל אם נפסקה קירבתם לפני ראיית המעשה, הרי הוא כשר.

היה קרוב כגון חתנו, ונתרחק ומתה או נתגרשה אשתו, שהיא המקשרת את הקרובה, הרי זה כשר.

ולא תעבור לאימי, וממילא לא תעבור לאחי אימי.

בעל יורש את אשתו, ואשה אינה יורשת את בעלה.

משנה ראשונה — לפי פירוש רש"י

משנה ראשונה לשיטת בעל המאור

שיטת הרמב"ן

הרמב"ן סובר כבעל המאור אלא שחולק עליו בירושת הבעל. ולדעת הרמב"ן מה שהאדם יורש את אשתו, אינו נקרא ראוי ליורשו לקרוביה לגבי דין עדות. והטעם, כיון שאף שהבעל יורש את אשתו, בכל זאת אינו יורש את קרוביה, ורק אם אשתו קיימת וב"פועל" ירשה נכסים, אזי במיתתה יורש נכסים אלו. אבל אם אשתו אינה קיימת אינו יורש נכסי קרוביה.

משנה ראשונה לשיטת הרמב"ן

שיטת בעל המאור

בעל המאור חולק על רש"י, וסובר, שכשם שהראוי לירש פסול למורישו, כן המוריש פסול ליורשו.

אבל אם הירושה תבוא אליו על ידי עילה [סיבה צדדית] אינו נקרא ראוי ליורשו, כגון, אשת אביו, ובניה, שירושתם תעבור לאביו. וממנו אליו, כשרים זה לזה. כיון שירושתם אינה באה ישירה מהם, אלא באמצעות אביו.

קרובי אשתו נקראים קרובים, כיון שהבעל יורש את אשתו, וכבר בחייה יש לו פירות בנכסיה, וכל מה שקנתה אשה קנה בעלה, לכך נקראה ירושה ישירה.

כל שלא דבר עמו שלשה ימים באיבה⁽³⁾ מחמת שנאה. ואם שמאתם לא הגיעה לידי כך, אינו נקרא "שונא" לדין משנתינו.

אמרו לו חכמים לרבי יהודה: לא נחשדו ישראל על כך, להעיד שקר מחמת אהבה ושנאה.

מה שחכמים חולקים אמור רק בעדות, אבל חכמים מודים שהם פסולים לדון. והטעם, עדים מעידים על מה שראו, כאשר ראו, לכן לא נחשדו לשנות עדותם בכוונה. מה שאין כן דיין — תולה בסברא והתרשמות, ומחשבות לבו משתנים מחמת אהבה או שנאה, אפילו שלא ברצונו, בלא כוונת רשע.

גמרא

מנחני מילי מאיזה מקרא דרשינן שקרובים פסולים לעדות?

רבי יהודה אומר: אפילו מתה בתו ומחמת כן נפסקה קשרי הקירבה, ויש [גירסא אחרת: אם יש] לו בנים ממנה — הרי זה החתן קרוב, היות ובניו שהם נכדיו, מקשרים את הקירבה.

רבי יהודה מוסיף עוד פסולי עדות, בנוסף על קרוב או פסול, והם —

האוהב והשונא. רעהו האוהבו אהבה עזה, וכן מי ששונאו שנאה גדולה — פסולים.

המשנה מבארת הגדרת אוהב:

אוהב, זה שושבינו [היה נהוג בזמנם שחברו שלח להחתן דורון בימי חופתו ואוכל עמו], ופסול בתקופת ידידותם, דהיינו בימי החופה. ואם אהבתם אינה עזה כל כך, אינו נקרא "אוהב" לדין משנתינו.

וכן הגדרת שונא היא:

אבל היד רמ"ה בהביאו פירוש זה [ואינו מזהה אותו כפירוש רש"י — ואכן חולק על רש"י במקצת, וסובר כשיטת בעל המאור והרמב"ן] מוסיף עוד שני טעמים למשנה ראשונה.

ב. רק משפחת אב קרויה משפחה ולא משפחת אם. וכתב הר"ן "שאיין קורבה אלא מן האב — לענין נחלות ויבום, והוא הדין לענין עדות".
ג. משום שהקרא שהובא בגמרא, מדבר בפירוש בקרובי האב. [וצריך להוסיף, שמשנה ראשונה אינה סוברת את מה שאמרה הגמרא לקמן שקרובי האם התרבו מדרשת "אם אינו ענין".]

3. מבוסס על הפסוק (דברים יט): והוא לא שונא לו מתמול שלשום, יד רמ"ה.

לכל השיטות הנ"ל, מה שאמרו כל הראוי ליורשו, הם רק הקרובים בדרגת שני בשני ולמעלה (כלל א). אבל הרחוקים מהם כשרים אף בראויים לירש או להוריש.

ומבאר הר"ן, שפשוט הוא, דאם לא נאמר כן, יהיו כל ישראל קרובים זה לזה.

הרמב"ם בפירוש המשנה מפרש פירוש אחר. ועיין מהרש"ל ותוס' יו"ט, וחזון איש.

מקור דין משנה ראשונה וטעמה

א. בחידושי הר"ן הבין דעת רש"י, שסיבת הפסול הוא, מטעם "נוגע בעדות", היות וראוי ליורשו, הריהו רוצה להעיד ל"זכותו", כדי שהממון ישאר אצלו בריבו עם בעל דינו, ויוכל ליורשו.

ומקשה על פירוש רש"י, הלא קרוב פסול גם ל"חובתו", ושם לא שייך "נוגע בעדותו".

נאמר בתורה (דברים כ"ד): לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות, איש בחטאו יומתו. ומפסוק זה דרשינן:

דתנו רבנן: לא יומתו אבות על בנים, מה תלמוד לומר? מה באו הקרא ללמדנו, אם בא ללמד, שלא יומתו אבות בעבור עון בנים, ובנים לא יומתו בעון אבות.

הרי כבר נאמר: איש בחטאו יומתו?

אלא בא ללמד דין עדות: לא יומתו אבות על בנים — בעדות בנים, ובנים לא יומתו על אבות — בעדות אבות. ודרשינן "אבות" לשון רבים, שהם שני אחים (4), כמו שיבואר.

ומקשינן: **ובנים בעון אבות לא מתים?!**

והכתיב (שמות לד): פוקד עון אבות על בנים.

ומתריצין: מה שנאמר **התם**, שהקב"ה נפרע מבנים עון אבותיהם, מדובר, **כשאוחזין מעשה מעשים רעים של אבותיהן בידיהן**, ונפרעין מהן על עונותיהן ועל עון אבותיהן. אבל לא שמענו ממקרא זה שנפרעין מהבנים את עון אבותיהן בלבד.

כדתניא: נאמא בתורה בפרשת התוכחה **ויקרא (כו): ואף בעונות אבותם איתם**

ימקו, ודרשינן "איתם" (5) **כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם** (6).

ומקשה הברייתא:

אתה אומר כשאוחזין! נענשים על עון אבותם, או, אינו אלא אף כשאין אוחזין?

ומתרת: **כשהוא אומר: איש בחטאו יומתו**, ולא נפרעין בעון אבות, הרי חייבים לומר שמה שנאמר: ואף בעונות אבותם אתם ימקו, מדובר, **כשאוחזין מעשה אבותיהן בידיהן.**

ומקשינן: **ולא?! האם לא נפרעין מבנים עון אבותיהם?**

והכתיב שם בפרשת התוכחה: וכשלו איש באחיו, ודרשינן: **איש בעון אחיו**, מלמד שבני ישראל כולן ערבים זה בזה, ונענשין איש בעון אחיו.

ומתריצין: מה שנאמר **התם**: מדובר באופן שהיה בידם למחות ולא מיהו, לכן נענשים.

עתה חוזרים לדרוש מדרשות הכתובים כז-א לפסול קרובים לעדות.

מהנאמר: לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות, **אשכחן נמצאנו למדים:**

6. רש"י מפרש שאז נפרעין מהן על עון אבותיהן.

אבל המאירי מפרש: לא שיוסיף על עונשיו עונות של אביו, אלא שאינו מאריך לו את אפו [כמידת הקב"ה שהוא ארך אפים] מאחר שהוא רשע בן רשע.

וכתב בחידושי הר"ן: ואז מענישין רק בידי

4. וברור שאין הכוונה אלא לאחים, שהם אבות להרדי, ואין הכוונה לשני אבות שאינם אחים, שהרי התורה אמרה "על פי שנים עדים יקום דבר". ועל כרחך מיירי בקרובים ביותר שהם אחים, יד רמ"ה.

5. כן מפרשים המאירי והתורת חיים.